

Disputatio Theologica De Sacrificio In Honorem Sanctorum Celebrato

Rostochi[i]: Richelius, 1698

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn880642432>

Druck Freier Zugang

R. U. - theol 1698 Fecht. Johann/a

DISPUTATIO THEOLOGICA
De
SACRIFICIO
IN
HONOREM
SANCTORUM CE-
LEBRATO.

Quam

Q. B. J.

Consentiente R. Fac. Theologicâ
PRÆSIDE

JOANNE FECHTIO,
D. P. P. CONSISTORII DUC. ADSES-
SORE, DISTRICTUS ROST. SUPERIN-
TENDENTE ET FAC. H. T.
DECANO,

Ad d. Julii, M DC XCII.

1698

In Auditorio Majori

Publicè discutiendam proponit.

M. GEORGIUS VOITUS.

Marchico-Brisgoius.

ROSTOCHII,

Typis JACOBI RICHELII, Ampliff. Sen. Typogr.

Universitäts-
Bibliothek
Rostock

CAP. IIX.

*Sacrificium Missaticum in honorem sanctorum antiquitus
nunquam celebratum fuisse.*

I.

Varias haecenus loqvendi rationes expendimus, ex quibus Romanæ Ecclesiæ scriptores, ritum celebrandi sacrificium Missæ in honorem sanctorum in antiquâ Ecclesiâ obtinuisse, probare con-
nituntur. Tales erant: quod oblationes factæ fuerint pro sanctis, quod sacrificia ad memorias sanctorum fuerint celebrata, quod sacrificia pro commemoratione sanctorum fuerint oblata, quod sacrificia pro invocatione sanctorum fuerint peracta. Cumque haud mihi constet, utrum plures id genus loqvendi modi vel inveniantur, vel allegentur à Theologis Romanis, qui sacrificiorum istorum speciem præferant, nihil amplius restare videtur, quam ut disquiramus: annon ipsorum sacrificiorum talium, seu Missarum in honorem sanctorum celebratarum, alicubi apud veteres fiat vel verbo vel reipsâ mentio? Seu, annon ipsa hæc formalis, ut Philosophi loqvuntur, vel similis & ipso sermonis sono æquipollens loqvendi ratio: celebrare Missas in honorem, pro honore, vel honori, in gloriam, pro gloriâ, vel gloriæ sanctorum, vel denique actus & ritus in Missâ talis, ex quo honorari per Missam sanctos legitimè colligi possit, in antiquitate possit demonstrari? Ut summatim dicam: an præter ea, de quibus tractatum haecenus est, aliud quid in Missis veterum reperiatur, quod arguat, eas in sanctorum honorem olim celebratas fuisse?

II

II. Et

II. Et quidem fieri non potuisse, ut antiqui sanctis id honoris in Eucharistiæ mysterio tribuerint, vel una illa tam severa, tam pertinax veteris Ecclesiæ doctrina: unum DE-um religiosè colendum esse, evicerit. Quomodo enim in primis illis tribus purioribusque seculis grande illud & tremendum mysterium, quod apud Christianos tam sacrosanctum semper fuerat, celebrari in sanctorum honorem poterat, cum ipsosmet sanctos colere haud aliter solerent, quam ut virtutes ipsorum, certis anni diebus publicè laudantes, ad imitationem proponerent, seqve eorum exemplo ad similia incitarent examina, in Christianismi exercitio strenuè alacriterque obeunda? Poterantne primi Christiani sacrificium offerre in honorem sanctorum, cum disertè profiterentur, se Christum non posse relinquere, qui pro salute omnium, quotquot ex genere humano salvi futuri sunt, mortem pertulerit, *ἔπ' ἐπὶ τὴν ἑαυτοῦ σῶσιν*, nec alium *quemquam* colere? (a.) Quomodo alium non coluissent, si sanctos sacrificiis, soli DEO debitis, in eorum honorem institutis, coluissent? Majorne honor excogitari poterat, quam sacrificia in alicujus honorem celebrare? Quam per sacrificia preces suffragiaque aliorum expetere & sollicitare? Quam pro sanctis colendis, honorandisque oblatione corporis sanguinisque Dominici defungi?

III. Quarto seculo hæreticorum quoddam genus, quod Collyridianorum nomine appellabant, enarrat *Epiphanius*, inque illud magno verborum & rationum pondere invehitur. (b.) Mulierculæ cum primis erant pro more sexus anili superstitioni, conniventibus viris, deditæ, quæ Mariam collyridis seu placentæ cujusdam oblatione statò tempore colebant, sellam quadratam adornantes ac linteo desuper extento panem & Mariæ proponentes & in ejusdem honorem illo vescentes. Cumq; & aliis eandem ho-

nori-

(a.) Vide supra p. 76. 78. f. per totam disp. (b.) Hæc. LXXIX, c. V.

χλεύης πρὸς τὸ πᾶν καὶ χαρὴν ὁ μύθος, ὡς ἐπὶ τὴν.

noribus, utpote conventuum publicorum celebratione, adoratione item illius & invocatione venerati fuerint, rectè *Epiphanius*, & octo ab illo seculis *Nicetas Acominatus Choniatæ*, iisdem imputavit, ac si *ἀντὶ τοῦτ' αὐτὴν παρεστῆσθαι*, pro DEO illam obtrudere vellent, ut locum (c.) convertit *Dion. Petavius*, vel loco alicujus DEI DEæve illam in Ecclesiam introducere. Quod enim DEI genitricem Mariam *J. C. Baronius* & post eundem *H. Spondanus* humanæ naturæ prorsus expertem & Divinæ naturæ tantum participem Collyridianos credidisse contendunt, id equidem omni non tantum verisimilitudine destituitur, cum corpus Mariam habuisse & fuisse hominem atq; virginem ipsimet disertè fuerint confessi, (d) sed *Epiphanius* præterea non obscura edat indicia, Diabolum in Collyridianis quoque morem suum observasse, ut sub externo imaginum, ab hominibus cultarum, schemate naturam mortalem, ipsâ nempe cultus excellentiâ, in DEum converteret. Verba sunt: *Diabolus sub justitiæ specie perpetuò hominum mentibus obrepens, τὴν θνητὴν φύσιν θεοποιῶν εἰς ὁφθαλμοὺς ἀνθρώπων ἀνδραγέκελα ἀγάλλεται. Δὲ ποικίλους πλὴν δέχεται, mortalem naturam Divinis honoribus consecrans, humanas effigies artificiorum varietate perpoltas, hominum oculis objecit.* Hoc nempe vult, Dæmonem mentibus hominum indere, ut viros fæminasque, sanctitatis famâ illustres, post mortem in imaginibus eorum, affabrè factis, religioso honore colant, ut hoc ipso honore in DEorum numerum & consortium, quantumlibet naturam mortalem retineant, recipiantur. Exemplum ejus rei in ipsâ Mariâ jam sexto seculo repræsentat *Evagrius*. (e.) Atque hinc rectè collegit *Lamb. Danaus*, inter primos superiore seculo de Hæreseologia benè meritis, (f.) quod Collyridiani honorem illum puellæ, in sellâ curuli, vel thensâ velo tectâ sedentis, imagini exhibuerint.

Ii 2

IV. Præ-

(c.) Hær. LXXIIIX, c. XXIII. p. 1054. (d.) Vid. Epiph. c. IV. (e.) V. H. E. c. 18. (f.) Hær. LXXXIII. De Arabicis, p. 1009.

IV. Præcipua cultus hujus Collyridiani pars erat *προσφορά εἰς ὄνομα τῆς ἁγίας ἀντιπαθένης*, oblatio in nomen *Mariæ*, quam & ἀναφοράν & ἱππλέωμα & ἱερουργίαν, victimam & sacrificium vocat Epiphanius. Cum quæritur: quid per oblationem in nomen Mariæ voluerint Collyridiani, intelligi aliud nequit, quam dedicatio placentarum, nominatim Mariæ ad honorem ipsi habendum facta. Rectèq; judicat *M. Z. Boxhornius*, (g.) celebratum à mulieribus hoc Festum seu Mysterium Marianum esse ad imitationem virorum Christianorum. Ut enim hi dona sua Ecclesiæ DEoque offerebant, ex quibus Sacramentum corporis & sanguinis Dominici, cujus omnes comedendo bibendoque redderentur participes, conficiebatur: ita Collyridianas fœminas Mariæ sua obtulisse dona, *κολλυρίδας* nempe, (quæ erant auctore Jo. de Januâ *panis modicus & triangulus, coctus & frictus deterfus*; de quo Eadmerus apud Dufrenium; (h.) *cum nimis avidè collyride eduntur, quæ quasi nix candida videntur, spontèq; manibus vel dentibus sic atteruntur, ut resonare audiuntur*; nempe ita frixæ, ut comestæ crepitent, quale est illud delicatissimarum placentularum genus, quod Argentoratenses *die Hippen* vocant) & oblatas in ipsius honorem consumpsisse. Tale enim cibi genus, lepidum, molle, voluptarium, adeoque muliebre, & Mariæ & sibi convenire existimabant. Erat igitur oblatio isthæc nihil aliud nisi externa ceremonia, quâ venerationem suam Mariæ testabantur, optantes, ut placentis, si DEI paræ placerent, frueretur ipsa, id verò si per beatitudinis suæ conditionem fas non esset, saltem devotionem mulierum gratam acceptamque haberet, donisq; ita benediceret, ut offerentibus ipsis, easdem in Mariæ memoriam & honorem comesturis, salutem commodumque afferrent. Agnoscit hoc *Dion. Petavius*, Epiphanii interpres, qui verba: *ὡς εἰς ὄνομα ἀντιπαθένης κολλυρίδα ὑπὸ ἱππλέων*, convertit: *ut in virginis nomen & bono-*

(g.) Hist. Un. p. 306. (h.) In Gloss. Lat. p. 1063.

honorem collyridem sive tortam panis sacrificantes offerant. (i.)
 Ergo ei offerre in nomen Mariæ est offerre in honorem Mariæ. Nec Epiphanius aliter intellexit. Qui in hoc instituto id præcipue reprehendit, quod honor ille, offerendi Mariæ in ipso Ecclesiæ loco munera, *ὡς ἐν τῷ μίστερι* sit, modumque prætergrediatur. Qui enim honos DEO defertur, ab eo merito excluduntur sancti, ne in comparisonem communionemque cum summo Numine venire videantur. *Non enim mulieri, ac ne viro quidem, sed uni DEO mysterium illud cultusque tribuitur, adeo ut nec angeli ipsi tanto honori pares esse videantur. (k.)*

V. Pluribus quidem, iisque gravissimis, argumentis hæc sacra muliebria configit Epiphanius, ut quod DEum contumeliâ afficiant, quod animæ offerentium mortem atque exitium consciscant, quod iis, qui veritatem minus perspiciunt, erroris occasionem præbeant, quod cum idololatriâ conjuncta sint, quod dæmoni, non DEO, mensam instruant. Planè enim in Collyridianas has mulieres quadrare, quod de illis Judæorum olim dixerit Jeremias: *mulieres subigunt farinam & filii colligunt ligna, ut faciant placentas militia cæli*; itemque aliud: *cæli reginam honoramus.* (l.) Universa tamen ista efficere non potuerunt, ne vel eadem vel simili idololatriâ sese postea commacularent & Græci & Latini. Quæ enim sub finem octavi de Græcanicarum affectionum curatione libri *Theodoretus* de cultu martyrum, suo tempore in illâ Orientis parte, in quâ ipse Ecclesias rexit, recenset, parum aut nihil à Collyriadismo recedunt. Martyres refert in omnibus corporis vitæque necessitatibus invocari, sique, qui eorum opem implorarunt, voti sui compotes fuerint facti, pro accepto beneficio non gratias tantum agi, sed & dona persolvi, manifesta adeptæ sanitatis indicia. Quinimò martyres DEum in templa pro Diis gentilium in-

li 3

duxisse,

(i.) Hæc. LXXVIII. c. XXIII. p. 1054.

(k.) Hæc. LXXIX. cap. VII.

(l.) Jer. VII. 18. & XLIV. 17. 19.

duxisse, hisque omni gloriâ exutis, martyres isto, quo antea hi gavisi fuerant, honore maclasse. *Pro Pandis enim, ait, Diasisque ac Dionysius, Petro, Paulo, Thoma, Sergio, Marcello, Leontio, Antonino, aliisque sanctis martyribus solennitates peraguntur.* Verba: *Ἡμετέρας ἀποθνήσκουσας*, vetus interpret, *Zenobius Acciaolus*, reddidit: *solennitates populari epulo peraguntur.* Quid & vox propriè significat. Versionem retinuit *Baronius*, (m.) deque agapis veterum, in sanctorum honorem institutis, interpretatus est, additis ex *Gregorio Nysseno* locis parallelis. Majusne est, sellam parare Mariæ & tosti panis particulas eidem offerre, quam magnificas martyribus extruere Basilicas, ponere altaria, coram eorum imaginibus prosterni, adferre in illorum honorem epulas & deliciarum? Ne cogitari quidem potest, quid aliud placentulis suis, ne quidem ad famem sedandam aptis, intenderint fœminæ Arabicæ. Nam quod dicuntur easdem vel obtulisse vel sacrificasse, palam est, quicquid in Ecclesiam adfertur & in altari, sanctis dedicato, deponitur, id sacrificii & oblationis nomine communiter venire. Et quid dicemus? Annon de pane nondum consecrato, nec sacrificii naturam adepto, in vulgaribus Missis pronuntiatur: *petimus & rogamus, ut accepta habeas & benedicas hac dona, hac munera, hac sancta sacrificia illibata?* Quid verò Græcus sacerdos, cum panem in mensâ positum in minores *μερίδας* seu *σφαγίδας* dividit, unamque capiens infit: *εἰς τιμὴν καὶ μνήμην τῆς εὐλογημένης ἐνδόξης δεσποίνης ἡμῶν θεοῦ*, in honorem & memoriam benedictæ gloriosæ Domine nostræ Deiparæ, cuius precibus suscipe, Domine, sacrificium istud in supercæleste tuum altare; quid, inquam, aliud facit, quam ut panis particulam in nomen & honorem Mariæ ceu sacrificium offerat, quo per ejusdem intercessionem sacrificium porro redatur ipsius corporis Christi? Jam in Latinâ Ecclesiâ quid frequentius, quam ut S. Deiparæ dona muneraque offerantur?

(m.) In Præcap. ad Martyrol. c. IV. p. V.

tur? Ut eidem & ædes sacræ & altaria & sacerdotes & fundi & vestes & candelæ & vasa aurea atqve argentea & candelabra & infinita talia voveantur & præstentur? Exemplo sit vel sola ædes Lauretana. An hoc minus quid est quam repræsentare placentas? Non immeritò suspicantur viri docti, ideò tam raram & penè nullam extra Epiphanii Panarium Collyridianorum apud veteres reperiri mentionem, quam quod similis Deiparæ veneratio maturè apud plurimos fuerit in usum traducta. Quod commodum accidit recentioribus in Ecclesiâ Romanâ Hæreseon scriptoribus, qui ex catalogo suo, quod & *Alphonsus à Castro* fecit, qui Antidico Marianitas eidem sollicitè intulit, Collyridianos prorsus expunxerunt.

VI. Non possunt se Romanæ Ecclesiæ doctores ab hac cum Collyridianorum hæresi convenientiâ liberare. Quod si dixerint, verè sacrificasse eosdem Mariæ, à quo more, tanquam soli DEO competente, longè absit Romana Ecclesia, tum meritò regeritur, nunquam ab Epiphanio dici, Collyridianas mulieres Mariæ sacrificasse, semper verò phrasi Romanis hodie consuetâ & sanctis exactè conveniente, *in nomen*, id est, interprete Petavio, in honorem Mariæ sacrificia sua obtulisse; quæ loqvendi ratio apud Epiphanium sexies occurrit. Quinimò cum vulgò Collyridianæ non aliter loqverentur, quam ut dicerent, se in nomen Mariæ offerre, ipse Epiphanius, quo pacto hoc intelligant, ambigit. *Aut Mariam, inquit, ipsam adorantes collyridem huic otiosa mulieres offerunt, aut pro ipsâ absurdam illam & ridiculam oblationem instituunt. Utrumque verò stolidum est & à ratione profectum, nihil præter ostentationem fraudemq. continet.* (n.) Si sacrificium Mariæ verè obtulerunt, cur dubitat Epiphanius? Cur sacrificio Mariæ oblato in disjunctione substituit sacrificium pro Mariâ oblatum? Quid si haud aliud intellexerint, cum in nomen Mariæ obtulerunt, quam

(n.) H. LXXIX. c. XI. f. f.

quam id, quod postea Græci in Missâ Chrysostomi dixerunt: *offerimus tibi pro sanctis patriarchis, pro Apostolis, pro martyribus, pro superbenedictâ virgine Mariâ?* Nam & *ὡς* seu pro virgine obtulisse Collyridianos intelligi posse ipse Epiphanius innuit. Inprimis si ratio hæc loquendi id significet, quod Jac. Goar contendit. Verba viri sunt: *offerri dicitur sacrificium pro patribus antiquis, Patriarchis, Prophetis, in fide quiescentibus, non ut eis in remedium & suffragium, sed ut eorum nomine, (ecce, ipsâ Collyridianâ phrasi utitur) propter dona cæliis illis exhibita in DEI gloriam omninò cedat.* Hocq; pacto Cyprianus ad Presbyteros & plebem de Costeriâ, Ignatio & Laurentio: *Sacrificia pro eis, ut meministis, offerimus, quoties martyrum passiones & dies anniversariâ commemoratione celebramus.* Et Cajus Pontifex apud Ciacconum in ejus vita legitur, à die, quo Susanna, neptis ejus, percussa est, jugiter pro ejus commemoratione obtulisse; non quod pro illâ oraret, alias martyri injuriam irrogasset, sed ut pro ejus gloriâ ampliores DEO gratias ageret & ejus in se patrocinium accerferet.

VII. Quid verò respondebunt Romanæ Ecclesiæ doctores Theologis nostris, qui jamdiu ostenderunt, non deesse in ipsâ Romanâ Ecclesiâ, qui sacrificia offerri non tantum in honorem Mariæ & Sanctorum, sed ipsimet Mariæ atqve sanctis, asseruerunt? Quo pacto nec ex ipsorum Romanorum opinione à Collyridianis ullo modo distabunt. Produxit D. Sam. Schelgwigius (o.) Jacobi de Voragine verba, ex eo aureorum sermonum capite, cujus initium est: *Regina cæli est virgo Maria, ubi inter alia: Quando Rex, Christus, faciem suam alicui abscondit, tunc ipsa Regina, Maria, maximè misericordiam suam ostendit, quando homo ad ipsam cum vero corde & verâ devotione recurrit.* Unde illud, quod vana mulieres dixerunt de lunâ, nos exponamus de istâ Reginâ: *sacrificabimus Regina cæli & libavimus ei libamina & facimus*

(o.) Exerc. Hist. Theol. de Collyridianis, A. 1686. Sect. II. §. V.

cinus ei placentas & tunc saturati sumus panibus & bene nobis erat, malumq; non vidimus. Ex eo autem tempore, quo cessavimus sacrificare Regina cæli & libare ei libamina, indigemus omnibus & gladio & fame consumpti sumus. Dixerat Epiphanius, Collyridianos, in nomen Mariæ offerentes, imitantesque eâ in re mulieres illas apud Jeremiam superstitiosas, ipsi dæmoni, non DEO mensam instruere, cibisque impiis vesci, graviterque monet: noli, ô Israël, mulieri fidem adhibere. Revoca te à prave mulieris consilio, siquidem mulier pretiosas virorum animas captat. Hujus pedes eos, quibuscum confvescit, cum morte ad inferos deducunt. (p.) At Jacobus ille à Voragine dictus, imitandas utiq; esse antiquas illas fœminas, sacrificandum esse Mariæ, libamina placentasque ei offerendas atqve comedendas esse decernit. Quid verò aliud dixere Collyridiani? Immò plura Mariæ tribuenda esse in sequentibus adseverat: Debemus Regina nostra sacrificare corpora nostra per mortificationem & libare ei corda liquida per quandam lacrymosam compassionem & offerre sibi placentas, b. e. conscientias mundas. Non potest ullum excogitari sacrificium, quod hoc & majestate superet & veneratione. Et ne Voraginarium hunc, jamdiu ab ipsâ Ecclesiâ Romanâ, tanquam ferrei oris & plumbei cordis hominem, (quamquam ob fabularum potius quam doctrinarum studium) reprobaturum dicant, Cornelium à Lapide (q.) nominavit D. Jo. Conr. Dannbawerus, idem planè scribentem. (r.) Dicit enim Cornelius, Cardinalem Ursinum tam severâ in corpus suum disciplinâ usum fuisse, ut & publicè sese in turbâ plebeiorum acriter subinde diverberaret, idq; non rarò ad sanguinem; quod, ait, perpetim faciebat in pervigiis B. Virginis, ut ei se suamq; vitam suo sanguine offerret & consecraret. Quod postea vocat: sanguinem elicere, eumq; B. Virgini dare.

Kk

re.

- (p.) H. LXXIX. c. IIX. (q.) in Encomio Alexandrini Cardinalis, Ursini, Commentario in priorem Johannis epistolam subnexo, p. 498.
(r.) Hod. Pap. Ph. VI. p. 1165.

re & dedicare. Sanguinem autem suum religiosè alicui offerre est eidem sese sacrificare. Quid? quod ipsum Filium DEI, verum pro mundo sacrificium, Mariæ offerri & per Mariam DEO Patri, dixerit *Jac. Marchantius*, cujus verba ideò jam supra retulimus: (s.) *Virgini matri vestra Filium suum offerte, ut illum pro vobis & per vos aeterno offerat patri munus acceptabile.* Nempe fieri non potest, quin id genus locutiones etiam non advertentibus sese quandoque insinuent, cum nullo humano conceptu intelligi possit, ut formæ illæ loquendi: sacrificare Mariæ, &: sacrificare in honorem Mariæ, diversum quid dicant, nec adeò Mariæ offerat, qui in ejus honorem offert. Quod neminem amplius negaturum esse persuasus sum, qui quæ capite secundo à me fusè dicta sunt, altius apud animum suum perpenderit.

IIX. Hunc aliosq; honoris, Mariæ tributis, excessus cum in ordinem redigere apud Gallos auctor *salutaris admonitionis B. Virginis ad cultores suos indiscretos* ante non adeò multos annos adniteretur, censuram è vestigio Romanam expertus est, utpote cujus liber *contineret propositiones de errore suspectas, impietates item & Scripturæ abusus, per quos fideles à pietate, à devotione matris DEI & invocatione ipsius abstraherentur*, ceu ex P. Crasseto refert P. *Jurius*. (t.)

IX. Quamquam verò ob argumenti connexionem ostensum à me hætenus fuerit, in superstitionem vel majorem vel non absimilem non integro post Epiphanium seculo incidisse & Græcos & succedente postea tempore Latinos, Romanam præcipuè hodie Ecclesiam, tamen ex Collyridianæ hæreseos institutâ ab Epiphanio & descriptione & refutatione immotâ ratione colligo, sacrificium Missæ illo tempore, quod fuit seculo quarto ad finem declinante, neque celebratum fuisse in honorem sanctorum, neque salvâ Epiphanii doctrinâ celebrari potuisse. An enim tremendum illud adorandumque sanctis angelis corporis sanguinisque

(s.) c. II. §. XXII. (t.) *Præf. p. 101.*

nisque Dominici mysterium celebraverint in honorem Mariæ, in cujus nomen & honorem simplicem collyrida & totus panis particulam offerri pro tanto piaculo habuerunt? An fœdæ idololatriæ crimen fuerit, sacrificium panis, incertum, utrum propriè dictum, an verò pro quolibet dono atque munere, ad testandam animi devotionem & promoliciendam intercessionem, acceptum, in nomen Mariæ celebrare, fuerit verò cultus DEO gratus atque acceptus, in ejusdem nomen atque honorem instituere sacrificium, proprio nomine dictum? Consequentiar ratio aperta est, quamprimum voces animo illabuntur, nec opus est, ut ad rem illustrandam quidquam amplius adjiciatur.

X. Jam si ipsum sensum experientiamque consulamus, loquamur verò de ipsâ conceptâ formâ: sacrificare vel offerre in honorem vel gloriam sanctorum, frustra hanc in omni antiquitate infusatâ, forte ad octavum & nonum usque seculum, requisiveris; quippe cujus exemplum hactenus Romanæ Ecclesiæ doctores, utcunque omnes veterum patrum angulos excusserint, reperire tamen non potuerunt. Ab illo porro loquendi modo, qui hunc quoad vocum & constructionis rationem quam proximè repræsentare videtur, quo nempe dicitur Collyridianorum exemplo in nomen sanctorum offerre, ita abhorruisse veteres, ut citra manifestæ idololatriæ crimen pronunciari illum de sanctis non posse statuerint, paulò antè ostensum à nobis est. Si de honore, intra sacrificii celebrationem sanctis habito, honorisque aut gloriæ aut simili vocabulo expresso loquaris, utpote cum vel verbis vel gestu vel alio quocunque indicio aut honoris actu, honorari à me per sacrificium sanctos significo, præter honorem, qui ex solâ nominis sanctorum recitatione vel commemoratione in illos quodammodo redundabat & de quo capite sexto egimus, (u) nihil etiam honoris, in sacrificio sanctis tributî, in omni

Kk 2

mni

(u.) §. XX. seqq.

mni antiquitate trium quatuorve seculorum comparet. Quod si quinto aut sexto seculo intercessio sanctorum accessit, (x.) quæ propriè honoris aliqua species nominari non poterat, alii tamen honoris sanctorum ritus, quos Missarum solennibus insertos sequioribus seculis fuisse infra demonstrabimus, ex sanctâ Eucharistiâ adhuc exulabant, donec tandem ut immodicus sanctorum cultus in universum, ita & idem iisdem in Missis præstitus, velut diluvio quodam orbem inundasset. Quæ verò doctrinæ ritusque inclinatio jam fufius nobis ostendenda est.

XI. Observandum autem est, dupliciter dici posse, actu & reipsâ in Missæ sacrificio honorari sanctos. Primò, cum honorem me ipsis habere disertè significo, utpote cum in Canone Missæ Latinæ dicitur: *communicantes & memoriam venerantes, inprimis gloriosæ semper Virginis Maria, omniumque sanctorum Tuorum, quorum meritis precibusque concedas, ut in omnibus protectionis tue muniamur auxilio.* Cujus generis infinitæ formæ aliæ passim occurrunt & à nobis, ubi requisiverit necessitas, subinde adducentur. Deinde cum aliquid de ipsis prædico, quod in honorem ipsorum cedat, ipsorumque gloriam amplificet. Ceu cum precantur in Secretâ Festi S. Catharinæ Senensis: *adscendant ad te, Domine, quas in B. Catharinæ solennitate offerimus, preces & hostia salutaris, virgineo fragrans odore.* Hostiam salutarem ipsum corporis & sanguinis Christi sacrificium vocat, quod meritis precibusque Catharinæ fragrantius in naribus Divinis, ei que magis acceptum reddi asseverat, quam si nudum offerretur. Ingens autem honoris species est, sanguinem Divinum humano sanguine, meritumque Divinum merito humano, non misceri tantum, sed Divinum ab humano pretium quasi accipere, DEoque per id gratum reddi.

XII. Si de eâ honoris specie loquamur, quæ sanctis in Eucharistiâ non tam nomine honoris aut reverentiæ aut

vene-

(x.) V. cap. VII. toto.

venerationis, quam reipsâ & certis actionibus defertur, antiquior nulla est sanctorum commemoratione, quæ cum honesta est & in solenni ceremoniâ fit, non potest non aliquid tribuere honoris iis, qui commemorantur. Hinc est, quod honorem interpretamur, si in publicis scriptis vel monumentis aliis nomen nostrum recensetur, five nuda ejus mentio facta fuerit, five consensus causâ id in testimonium advocatum, five denique aliquo cum laudis encomio fuerit allegatum. Quam in rem illustris est Chrysostomi locus, quem deinceps adducemus. Commemorata autem sanctorum in Missarum solennibus nomina non ante quartum seculum fuisse, capite sexto hujus Tractatus à nobis est demonstratum. Quamquam enim *Bellarminus* (y.) antiquiorem pro hac commemoratione testem producat *Cyprianum*, qui in Epistolâ quadam petat annotari & ad se scribi diem mortis martyrum singulorum, ut possit nominatim in die anniversario passionis eorum pro eis sacrificium facere: simul tamen eopse loco ostensum à nobis est, sacrificii Missatici nec ullo verbo *Cyprianum* meminisse. Nempe vocis sacrificii homonymiâ fallit *Bellarminus*. Scripserat *Cyprianus*, celebrari à se oblationes & sacrificia ob commemorationes martyrum, quod *Bellarminus* de Euchari- stia sacrificio intelligit, cum ipsum oblationis vocabulum, agnoscente *Nic. Rigaltio*, de muneribus, pro demortuis, id est, loco demortuorum oblatis, ut eorum occasione DEO pro victoriis ipsorum gratiæ agerentur, exaudiendum esse clarissimè evincat. Quas enim oblationes alias, quæ sacrificia intelligeret, quam qualia ad Ecclesiam illicò post beatum quorumlibet aliorum hominum excessum ad Ecclesiam adferri solebant, in testimonium, defunctum in comunione Ecclesiæ obiisse? De quibus alibi scripserat *Cyprianus*: *Dominicum celebrare Te credis, quæ Corbonam omnino non respicis, quæ in Dominicum sine sacrificio venis, quæ*

Kk 3

par-

(y.) II. De Miss. IIX. §. Tertiò probatur.

partem de sacrificio, quod pauper obtulit, sumis. (z.) Dona oblata sacrificia vocat; unde & in hodiernâ Missâ symbola altari imposita, anteqvam consecrata sunt, cum ex donis illis originem capiant, *hæc dona, hæc munera, hæc sancta sacrificia illibata*, in fronte illicò Canonis appellari jam supra monuimus.

XIII. Ex solâ verò sanctorum in tam solenni splendidoque actu nominatione qvendam ad eos honorem redundare, & olim *Chrysostomus* agnovit. *μεγάλη τιμὴ ὀνομα-
δεῖναι τὸ θεοῦ τοῦ πατρὸς, τὸ θανάτῳ ὑποπιλαμένῳ ἐκείνῳ, ma-
gnus honor est, nominari hero presente, cum mors illa perfici-
tur; nempe dum in sacro Evcharistiæ mysterio mors Do-
mini annunciat. Qvod mox duplici similitudine in vim
argumenti comprobatur. Primum à Rege, pro judicio in
tribunali sedente deductum est. Ut enim quamdiu Rex se-
derit, desideria supplicantium auditum, impetrari ab ipso
possit, quicquid volueris, quamprimum verò surrexerit,
cessaveritque, ut in curiâ loquuntur, audientia, frustraneæ
sint omnes supplicationes tuæ: ita quamdiu celebretur
publicum Dominici corporis sacramentum, herusque &
rex noster Christus pro tribunali quasi sedeat, gratiam su-
am & beneficia spiritualia dispensatum, πᾶν ἡμῶν εἶναι μεγά-
λην, τὸ μνήμης ἀξιοῦναι, honorem maximum esse, memoriam sui
fieri. Quippe & tum Dominum eorundem memorem esse,
cumque in hoc sacramento memorari mortem suam julle-
rit, quâ pro mundi sese tradiderit peccatis, eorum peccata
benignè remittere. Alterum à Rege desumptum est, so-
lenne trophæum statuente, vel triumphum celebrante. Ut
enim in Epiniciis, huic festivitati convenientibus, non re-
gis tantum ipsius victoriæ, sed & illorum, qui ejusdem fo-
cii fuerunt, decantentur, dimittantur autem ex carcere,
quotquot eo tempore in custodiâ, vinculisque detinentur:
ita dum in S. Evcharistiâ magni regis Christi victoriæ con-
tra*

(z.) De Op. & El. p. 203.

tra peccatum, mortem atque Diabolum celebrentur, idque juxta mandatum ipsius : *quotiescunque hunc panem comederitis, mortem Domini annuntiabitis* ; martyrum quoque fieri mentionem, qui & ipsi contempserint mortem, sanguinemque suum fuderint, & quidem in testimonium fidei, quod Christus non tam sit mortuus, quam mortem vicerit & occiderit. Ex quo patet, *Chrysostomum* honorem, qui in Eucharistiâ martyribus impenditur, in solâ eorum commemoratione constituere, neque verò hanc commemorationem eò dirigere, ut martyres hoc cōmemorationis honore mactati ad patrociniū offerentibus præstandum extimulentur, sed ut ipsi accipiant beneficium, qualecunque illud sit, & viventibus in memoriam tanquam testes revo-cent, quod per mortem Christi ipsi mortem vicerint, suo-que exemplo & virtute mortis Christi alii quoque de eâ triumphum agere possint.

XIV. Quo remotius à primis illis seculis recessum est, eò majores quoque in ipso Sacrificio honores adscribi sanctis cœperunt. Prostat in publicâ luce Divi Gregorii Pape, hujus nominis primi, cognomento Magni, Liber Sacramentorum. Vixit ille sub finem sexti seculi, Justinii, Mauricii & Phocæ temporibus. Farrago ibi cernitur honorum, quibus sancti non tam adficiuntur, quam onerantur & obruuntur. Historiæ ipsorum cum encomiis, corona martyrii, confessio fidei, inflexibilis in agone constantia, insuperabilis in passione patientia, humilitatis custodia, dilectio fortis, contemptus mundi, immensa gratiæ munera, virginitatis castitas, doctrinarum divitiæ, animi innocentia & sinceritas, meritum gloriæ, cœlestis dignitas & infinita talia, quæ honori ipsorum inserviunt, enarrantur. Profitentur, qui sacrificia offerunt, se solennitate martyrum lætificari, commemoratione gaudere, votivo officio lætari, gaudiis pasci, se festa eorum venerari officio, nativitatem honore debito celebrare, eos piæ conversationis sequi exem-

exemplo, honorare se eorum diem, natalitia annuâ devotione colere, munera iisdem deferre, intercedentibus ipforum meritis sublevare, patrocinia sentire, precibus adjuvari & muniri, intercessionis ope à peccatorum nexibus liberari, à delictorum maculis emundari, eorum experiri auxilia, per eos expiari & defendi, circumdari & protegi, eorum eruditione proficere, ex omnibus adversitatibus eorum supplicatione eripi, cuncta per eos mala averti, per eosdem sacrum unigeniti Filii DEI corpus exornari, in iisdem Ecclesiæ fundamenta constitui, eam per illos continuâ protectione custodiri & iisdem rectoribus gubernari; & quæ sunt alia id genus axiomata, quibus in sanctos nihil poterat dici honorificentius, nihil gloriosius. Sed & discretis expressisque verbis enunciatur, sacrificium ipsorum honori destinari, eorum venerationi offerri, in eorum gloriam celebrari. In Festo Cathedræ S. Petri: *ut quod sacrificium pro ipsius gloriâ celebramus, nobis prosit ad veniam.* Festo SS. Alexandri, Eventii & Theodoli: *gaudia sanctorum tuorum nostræ salutis augmenta sunt, quoties illis honor impenditur.* Festo S. Petri & Pauli: *ut illorum passioni sit venerationis ex nostrâ devotione.* Festo S. Pauli: *quod pro illorum gloriâ celebramus, nobis prosit ad veniam.* Festo Matthæi: *quæ Sacramenta pro illorum celebrata sunt gloriâ, nobis proficiant ad medelam.* Festo S. Mennæ precatur DEum sacerdos, *ut fideles tales perficiat, qui martyrum honorificent passiones.* Festo S. Andreæ: *Divina mysteria tuis sanctis ad gloriam, nobis ad veniam prodesse perficias.*

XV. Gregoriani illius Sacramentorum libri meminit Jo. Diaconus, qui Gregorii vitam descripsit, & post eundem Micrologus, Berno Augiensis, Walafridus Strabo & alii; ita tamen, ut dicant Gregorium Gelasianum Missarum codicem, (& ipsum, ut hodie ex antiquissimo codice à Jo. Mar. Thomasio editus extat, non incorruptum, ut nec diffitetur Thomasius) coarctasse, multa subtrahendo, pau-

ca

ea convertendo, nonnulla superadjiciendo; addit Strabo: *Secludendo ea, quæ vel nimia vel inconcinna videbantur.* Quamcunque sibi libertatem Gregorius in Gelasianum Missarum ordinem sumpsit, eandem & in se postea aliorum expertus est Gregorius ipse. Nec enim ullum exemplar MSC. *Hugo Menardus*, doctissimus Gregoriani Sacramentorum libri commentator, incorruptum aut reperire potuit aut laudare. Missale Eligii, quo nomine vulgò Gregorianum illud appellatur, putat, ab aliquo Pontifice Eligio transmissum, sed postea transcriptum, eiqve paucula quædam addita esse. Immo unde conjiciet, paucula, non plurima mutata fuisse? Certè non unius post Gregorium sancti, immò Gregorii ipsius Missa, quam mortuus scribere non poterat, in eodem continetur. *Rodradi* quoque codex, qui eandem cum Eligiano scriptionis antiquitatem, annum nempe Christi DCCCLIII. præfert, quamquam in duas dividatur partes, quarum prima complectitur ea, quæ ipse *Rodrads* existimat, tantum fuisse à Gregorio collecta, exceptis nonnullis, quæ virgulis jugulaverat, altera ea, quæ à S. Gregorio sunt prætermissa, ei tamen adeò non filius est *Menardus*, ut discrimen illud in suâ editione exprimere neglexerit, quod tamen non insuper haberi, si fundamento aliquo fuisset nixum, ad discernendam antiquitatem & *non* *enon* *ta*, par utique fuisset. Denique ipsam Eligianum, tantopere à *Menardo* commendatum, collatum cum eo Gregoriani libri exemplari, quod ex Bibliothecâ Vaticanâ sub *Clemente IX.* prælo subjectum est curâ *Angeli à Roccâ* *Papæ* Sacristæ, non minimum ab illo differt, ceu profitetur ipse *Menardus*, *ut credam*, inquit, *codicem illum MSC. descriptum quidem fuisse ex alio antiquissimo exemplari, sed quædam partim detracta fuisse, partim addita ab Exscriptore, prout videbat ille, usui temporis sui convenire.* (aa.) Adeò verum est illud *Jo. Bone*, Cardinalis, quod universim de Liturgiis

Ll

enun-

(aa.) In Præf. circa finem.

enunciat; *nemo se continuit intra terminos, à majoribus constitutos, sed quisq; addidit, quæ sibi aptiora visa sunt, ad excitandam in se & in aliis pietatem.* (bb.) Quamobrem Gregorianus Sacramentorum Liber sine omni censurâ Gregorio transcribi à Gu. Cave non debebat. (cc.)

XVI. Concludimus hinc, quæ in isthoc libro Collecta, aut quæ Collectæ verba ad Gregorianum seculum, à quo uterqve Menardi codex ferè trium, Romanus verò citra dubium plurimorum seculorum spatio remoti fuerunt, indubitato referenda sint, nullo planè argumento doceri posse; ut adeò pro more & ritu sexti septimive seculi firmum argumentum non præbeant, quæcunque ex Gregoriano Sacramentorum libro proferuntur. Hæc tamen utcunque se habeant, nihilominus concedere non detrectabimus, illo seculorum ambitu & istas *ἐν μεγάλῳ* sanctorum in Missæ solennibus laudes & illum eorundem honorem cultumve jam ubiqve dominium agitasse. In Epistolâ certè ad Eulogium, Episcopum Alexandrinum disertè proficitur Gregorius: *se omnium penè martyrum distinctis per dies singulos passionibus collecta in uno codice nomina habere atque quotidianis diebus in eorum veneratione Missarum solennia agere.* (dd.) In eorum, inquit, veneratione. Quod tamen diversum longè sensum habere ab eo, quo dicuntur Missæ quarto casu in sanctorum venerationem vel honorem celebratæ, apprehensis tantum vocibus, statim ultrò intelligitur. In veneratione enim sanctorum Missas agere est eo ipso actu, quo in solenni festo S. Eucharistia, in honorem non sanctorum, sed DEI, celebratur, sanctorum simul memoriam agere; in honorem vero sanctorum sacrificium celebrare, juxta naturalem verborum tenorem est sacrificium ipsum in sanctorum honorem dirigere; quod Gregorius nunquam dixerit.

XVII. Planè credo, hunc sanctis in Eucharistiæ sacrifici-

(bb.) I.R. L. IX. §. II. (cc.) H. L. p. 305. (dd.) L. VII. c. XXIX.

crificio exhibitum honorem à ritu oblationum originem duxisse. Ut enim vivorum oblationes primum sine omni pompâ simpliciter fiebant, mox exprimebantur nomina offerentium, fusis quoque pro ipsis precibus, postremò laudes accedebant, etiam nonnunquam, teste Hieronymo, immodicæ: (ee.) ita credibile mihi est, cum & pro defunctis oblationes post mortem continuarentur, primum sola nomina cum precibus pro quiete, locoque refrigerii, lucis & pacis, recitata, mox, si martyres vel confessores fuissent, fidei victoriam, virtutesque Divinas prædicatas, denique ex nimia martyrum æstimatione immodica quælibet alia encomia in eosdem coniecta fuisset. Quod cum initio in oblatione tantum munerum extra sacrificium factum fuisset, postea ipsis sacrificii solennibus, ante consecrationem, ita tamen insertum fuit, ut sola munera DEO offerri in honorem sanctorum, quorum nomine donata fuerant, intelligerentur, ultimò nec ipsum sacrificium, quippe ex muneribus antiquitus confectum, ab illo sanctorum honore immune esse debere iudicaretur. Ita factum est, ut tandem omnes Collectæ in sanctorum Missis sanctorum honoribus turgerent, quoque quis magnificentius ipsorum ubique laudes decantasset, eo præclarius de sanctis mereri putaretur. Ut eidem Gregoriano Sacramentorum libro inhæreamus, festo S. Sylvestri super oblata hæc recitatur oratio: *sanctorum tuorum nobis, Domine, pia non desit oratio, quæ & munera nostra conciliet & tuam nobis indulgentiam semper obtineat.* Cum munera primitus pro defunctis oblata argumenta tantum fuerint decedentis in communione Ecclesiæ Christiani, adeoque pro commemoratione defunctorum, ut in festo Felicis & alibi frequenter dicitur, adferrentur, nunc ipsi defuncto oblata permovere eundem debent, ut orationem suam ad DEum fundat, eumque offerenti propitium reddat. Festo Fabiani: *hostias tibi, Domine, Beati*

Ll 2

Fabia-

(ee.) V. Supra c. VII. §. XII.

Fabiani, martyris tui dicatas meritis benignus assume. Festo Felicissimi & Agapiti super oblata: munera nostra devotionis pro tuorum tibi grata sint honore & nobis salutaria. In vigiliâ Laurentii: sacrificium Laurentii honori solenniter exhibetur. Ita alibi dicuntur hostiæ, id est, munera in honore sanctorum devotâ mente celebrari, pro sanctorum grata esse honore, sanctorum honorando confessiones laudis hostiæ immolari, oblatio in honorem sanctæ virginis offerri, oblatio offerri in honorem omnium sanctorum, ut illis proficiat ad honorem, offerentibus ad salutem.

XVIII. Dum hæc verba lego, recordor moris, in Academia nostrâ usitati, ubi in promotione Doctorum solenni, post jusjurandum, oblati à Ministro Academiæ tactisque à Candidato sceptris, præstitum, Candidatus Academiæ Ministro pro labore aureum donat nummum. Quo dono toti primum auditorum cœtui ostenso, ad Candidatum se dein convertit Minister & infit: *gratias ago maximas. Profit honor tibi, prosiq; pecunia mihi!* Ita planè sacerdos, accepto, quod oblatum sanctorum nomine est, dono atq; munere, precatur: ut sanctis proficiat ad honorem, sibi offerenti, ad salutem. Quo etiam pingvius donum erat, quod offerebatur, eò ad majorem offerenti præstandum honorem extimulatos esse, qui altari serviebant, planè verosimile est. Nam jam seculo VII. donationes testamento legatas esse, ut oblata quotidie ministrarentur, ex testamento S. Remigii, Remorum Episcopi, testatum reddit Jo. Mabillonius. Verba hæc sunt: *vineam, quam Bebrimodus facit, tibi eatenus derelinquo, ut diebus festis & omnibus Dominicis sacris altaribus mea offeratur oblatio. Item: vineam do, quam posui Vindonissa, sub eâ conditione, ut à patribus suis omnibus diebus festis & Dominicis, pro commemoratione meâ sacris altaribus offeratur oblatio. (ff.)* Ipsi naturæ insitum est, ut beneficia invitent ad laudes. Et in nostrâ etiam

(ff.) De Liturg. Gall. App. p. 466.

am plerumque Ecclesiâ, qvi vel Ecclesiæ ipsi vel ejus ministris in ultimis voluntatis suæ dispositionibus lautius prospexerunt, majus pro suggestu encomium promereri existimantur, quam qvos profunda, dum morerentur, sacrorum, sacrarumque personarum tenebat oblivio.

XIX. Qvæ Missalia infra Gregorianam ætatem declinant, sanctorum etiam honorem pluribus argumentis multiplicant. In Gothico integri quasi panegyrici oratorio more Collectis inferuntur. Exoratur DEus, qvi nos sanctorum maximè glorificatione soletur, ut det diem natalis sancti honore præcipuo celebrari, ut faciat nos ita sanctis obsequiorum nostrorum officiositate placere, ut dum nos illis supplicamus in terris, illi nos commendare dignentur in cœlis. Audias in his Collectis: *sit nobis, Domine, jocunda laudatio, sit in honorem martyris recordatio cantici triumphalis. Precemur, ut plebi, quæ in honore B. Sinfuriani vota reddidit altaribus, Divina credulitatis infundatur affectus. Suscipe oblationem, quam tibi offerimus in honorem beati martyris tui. Hujus passionis diem hodiernâ devotione celebrantes, immolamus tibi, Domine DEus noster, victimam laudis.* Joannes Bona Missam in Festo Martini ex Mozarabico, aliamque ex Gallicano in natali Stephani repræsentat, ubi in ipsâ contestatione Missæ Martini Stephanique laudes tantâ curâ & eloquentiâ decantantur, ut impensius non possint à quoquam, etiam disertissimo oratore. Jac. Ben. Bossuetus secretam de SS. Gertrud. & Protas. producit: *nos tibi immolamus, ô Domine, solenniter has hostias, ad honorandum sanguinem effusum à sanctis martyribus, & ut celebremus miracula potentie tue, per quam illi reportarunt tam magnam victoriam.* Et iterum: *nos tibi offerimus, ô Domine, in morte pretiosâ martyris tui sanctum hoc sacrificium, unde martyrium ipsum originem suam sumpsit.* (gg.) In morte, idem est, ac pro commemorandâ honoranda.

LI 3

(gg.) Explic. de la Mess. §. XII.

randaque morte, vel in intercessione martyris, cuius sanguis coram te pretiosus est. Planè parallela est illa ex Sacramentario Gregoriano, die Basilidis, Cyrini, Naboris & Nazorii, super oblata: *pro sanctorum, Basilidis, Cyrini, Naboris & Nazorii sanguine venerando hostias tibi, Domine, solenniter immolamus, tua mirabilia pertractantes, per quam talis est perfecta victoria.* Sed verò in re omnium oculis exposita prolixioribus esse haud convenit. De instituti ipsius difformitate cum regulâ veræ fidei morumq; Christianorum, Scripturâ sacrâ, suo, si DEus voluerit, loco dicemus. Nunc enim in originem tantum huius ritus, ejusq; progressum inquirimus.

XX. Ad honorem, qvi sanctis in sacrificio non tam verbis, quam facto habebatur, ea referri possunt, quæ ad decus pertinebant & splendorem altarium, cuius partem non exiguam sancti constituebant. Quum enim altaria, ex Romanorum præcipuè doctorum sententiâ, primò proprieque sacrificio in iisdem celebrando inservirent, non poterat, quin de sacrificii honore participaret, quicquid ipsorum altarium honore gaudebat. Sanctorum ossa altaribus antiquitus supposita cereisq; & aliis ritibus culta esse, dubio caret. Primò id non singulari consilio, sed occasione quacunque aliâ factum esse, jam supra suo loco indigitavimus. Ei instituto cum postea inhærerent Ecclesiæ, non tam honor sanctorum respiciebatur, quam commodum aliquod, ad sanctos dimanans, juxta illud Augustini: *videte, quem locum martyres apud homines mereantur, qui apud DEum sub altari meruerunt. Rectè sub altari iustorum anima requiescunt, quia super altare corpus Domini offertur; nec immeritò illic iusti vindictam sanguinis postulant, ubi etiam pro peccatoribus sanguis effunditur.* (hh.) Tamen succedenti tempore honori id sanctorum datum esse ex Hieronymi contra Vigilantium disputatione palam est, ex quo quærit: *malè ergo facit Romanus Pontifex, qui super mortuorum hominum, Petri & Pauli*

(hh.) Serm. XI. de Sanct.

Pauli

*Pauli, secundum nos ossa verenda, secundum te, vilem pulvisculum, offert Domino sacrificia? Reprehenderat jam suo tempore Vigilantius excessum in cultu sanctorum, nominatim quod sanctorum reliquiis, sub altari requiescentibus, sole adhuc fulgente cereorum moles accenderetur, agerenturque gentili-um more iisdem pervigiliæ. Cui dum se omni molimine & non sine immoderatâ acerbitate, opposuit Hieronymus, efficere tamen non potuit, quin postea in Conciliis, id, quod ipse tantopere defenderat, ab Ecclesiâ abrogaretur, ipseque Erasmus in Antidoto fateatur, toleratam antiquitus potius e-am consuetudinem esse quam comprobata. Dominium ta-men postremò agitavit superstitione, nec quodcunque altare con-secrari poterat, nisi vel intra altare vel subtus illud reliquiæ sanctorum, id est, quicquid aliquo modo sanctum aliquem, e-jusque tumulum attigerat, deponerentur. Accessere eodem tempore imagines & statuæ sanctorum, altaribus superim-positæ; quæ anterioribus seculis adeò fuerunt incognitæ, ut Origenes octavo contra Celsum scribat: *fugere Christianos dedicationes statuarum & imaginum, ararum & templorum*. Quantum verò postea mutata sunt tempora, cum in septimâ Synodo Isidorus exclamavit: *οὐκ ἔστιν ἱεὺς ὁ ἀντικείμενος τῷ ἁγίῳ*; *Templi nulla ratio, quod non coronat imago*. Quodque plus est, imagines non templis tantum illatæ, sed altaribus, in quibus sacratissimum corporis & sanguinis Domini epulum consecratur, distribuiturque, impositæ, Christoque Servatori sociatæ, in ejusdem cum illo honoris consortium sunt collocatæ. Exornant altaria in Romanis Ecclesiis in-tegræ sanctorum catervæ. His genua sua humi procum-bentes flectunt, quotquot ad tremendum mysterium, sive adoraturi illud, sive sumpturi, accedunt. Quæ singula ho-noris, in ipsâ sacrificii celebratione in sanctos redundantis, non exigui constituere speciem, ultrò intelligitur. Qui ta-men ipse cultus supra sæculum quintum vel quarti medium non ascendit, cum in Concilio Eliberitano, sub ejus initium celebrato, prohibitum fuerit: *pieturas in Ecclesiâ esse vel fie-ri*,*

ri, ne quod colitur aut adoratur, in parietibus depingatur. (ii.) Ipsas DEI imagines tum in templis exponi, (hic enim solus ex more eorum temporum colebatur & adorabatur) displicebat, ne vel hac quoque in regentium ritus, veteri Ecclesiæ adeo exosos, imitarentur Christiani. Quid de Sanctorum imaginibus, non in parietibus tantum, sed in ipso altari positis, dicturos fuisse arbitramur? Quæ excipiunt recentissime Ludov. Maimburgius & Natalis Alexander, ea studiosè refellit *Frider. Spanhemius* in Historiâ Imaginum restitutâ. (kk.) Si verò sancti vel tum aris superimpositi & inter Eucharistiæ administrationem culti & adorati, fuissent, ipsam tamen ideò Eucharistiam in eorū honorem celebratam fuisse, sine absurditate dici non potuisset, ceu jam supra aliquoties monuimus.

XXI. Probavi in præsentī capite, I. fieri nullo modo per doctrinam Ecclesiæ longè clarissimam integris quatuor prioribus seculis potuisse, ut sacrificium Eucharistiæ in honorem sanctorum celebraretur. II. Neque ullum vel vestigium vel indicium in ullo incorrupto sex priorum seculorum scriptore reperiri, è quo vel suspicari possis, sacrificium corporis & sanguinis Domini in honorem sanctorum illo seculorum ambitu celebratum fuisse. III. Primum, qui in sacrificio sanctis per nudam commemorationem tributus est, honorem forte quarto seculo ortum debere; à quo tamen ad sacrificium in honorem sanctorum celebratum vana & irrita sit consequentia. IV. Secundum, qui in sacrificio sanctis delatus sit, honorem, quo eorum intercessionem & suffragia allegabantur, quinto forte seculo caput erexisse, à quo ipso tamen ad sacrificia in ipsorum honorem celebrata concludere nondum liceat. V. Sequentibus seculis primò honoris & gloriæ vocabula, actusque honoris præter commemorationem & intercessionem alios, atque postea ipsius sacrificii destinationem ad sanctorum honorem comparuisse, donec Missæ nonnullæ sanctorum honoribus, quod ingenui cordatiq; Romanæ Ecclesiæ doctores non inficiabuntur, monstrosum fuissent repletæ.

F I N I S.

(ii.) can. XXXVI. (kk.) p. 8. f.

COROLLARIA.

I.

OMnium consensus Seculorum, quem impotenter jactant Pontificii, nullus est & ementitus, vel Missa indice. Eccur castrabunt Patres, si non causæ diffidant? II.

Nec nisi nugas agunt, quando verbis ipsa luce clarioribus alienum sensum induere conantur. Aliud tacere noluisse, aliud respondere voluisse.

III.

In mille disrumpi malle partes quam Missam facere missam, arguit in Campegio Zelum non secundum scientiam.

IV.

Non minori jure ac Manichæismi Flacius, Pontificii Collyridianismi postulatur, si non quæ formam certe quæ affinitatem. V.

Tranquillitatem conscientiae non interturbat, si homo pura Christi sacra professus suismet oculis usurpet theatrales
Mona-

Monachorum circa Missam ritus, modo in gestibus & verbis non colludat.

VI.

Cum Augustana Confessione Tridentinam conciliare velle, est tenebras inter & lucem pacisci. Potestne malignus spiritus in bonum abire? vel pati, ut ipse regni sui nervus, Missa, incidatur?

VII.

Semper fuit & erit quædam vera Ecclesia, quanquam adeò sæpenumero suppressatur & obscuretur, ut nusquam conspicitur, nedum digito demonstrari possit.

VIII.

Ecclesia quinque à Nato Christo seculis verè Lutherana fuit, eademque omnibus Augustanæ Confessionis articulis addicta.

IX.

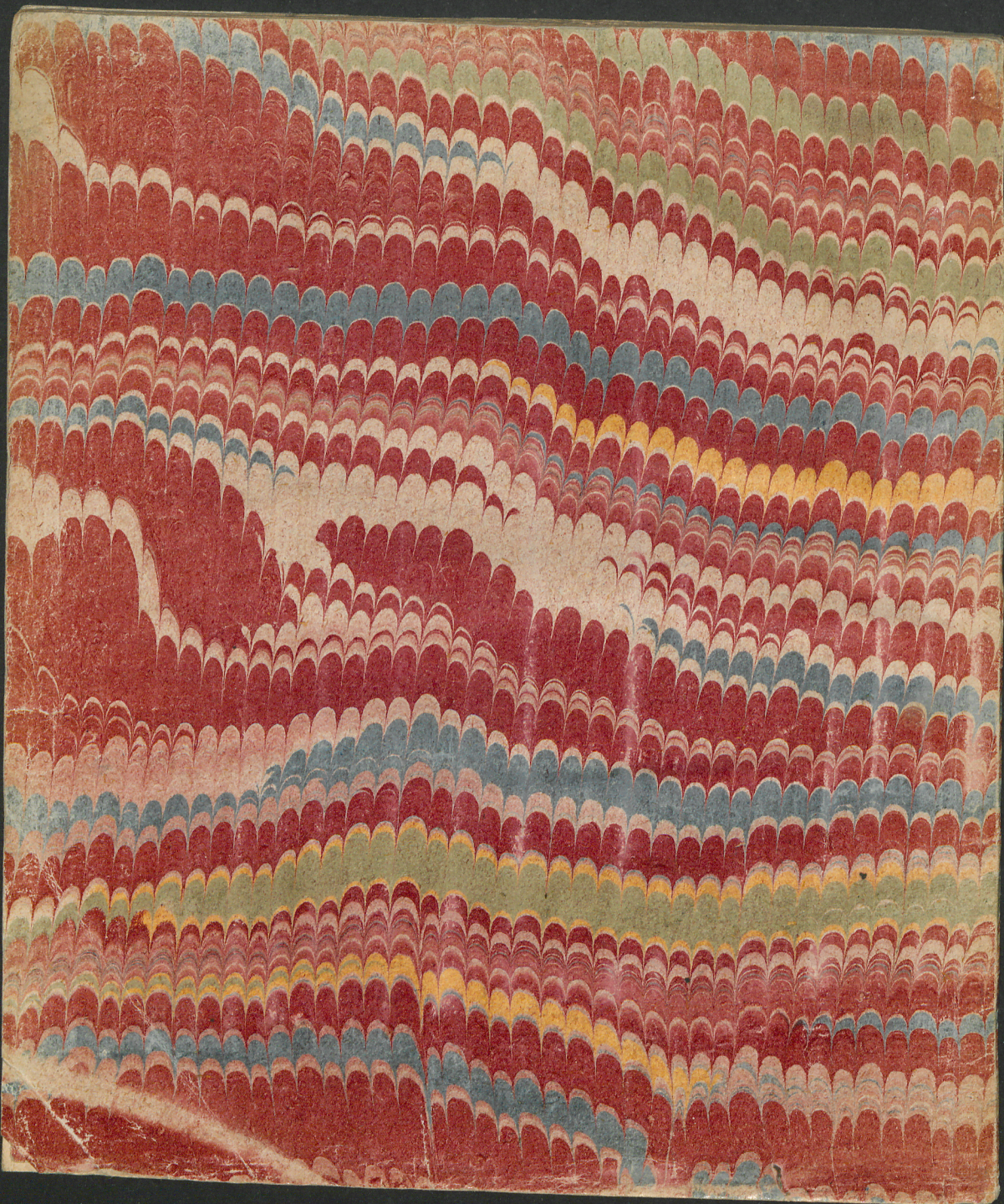
Ecclesia ante Lutherum Romana, Romanæ Curia opposita, vera fuit Ecclesia, quamvis pluribus nævis affecta atque commaculata.

X.

Ecclesiam totam aberrare posse, non est *μεγίστον*, quamvis ita videatur Pontificiis.

* * *

o.
.
m
u-
ri-
e-
a,
ri-
n-
t.
e
u-
a.
æ
i-
a-
t
s.

nni antiquitate
 Qvod si quinto a
 cessit, (x.) quæ
 non poterat, alii
 farum solennibus
 demonstrabimus
 donec tandem ut
 sum, ita & idem
 quodam orbem
 inclinatio jam fu

XI. Obser
 actu & reipsa in
 cum honorem m
 in Canone Missæ
am venerantes, in
umq; sanctorum
ut in omnibus pro
 neris infinitæ for
 requisiverit neces
 aliquid de ipsis p
 ipsorumque glor
 Secreta Festi S.
mine, quas in B. C
stia salutaris, virg
 ipsum corporis &
 meritis precibus
 vinis, eiq; mag
 dum offerretur.
 nem Divinum hu
 rito humano, no
 no pretium quas

XII. Si de
 in Eucharistiâ no

(x.) V. cap. VI

tuorve seculorum comparet.
 culo intercessio sanctorum ac
 noris aliqua species nominari
 ris sanctorum ritus, quos Mis
 eqvioribus seculis fuisse infra
 Eucharistiâ adhuc exulabant,
 s sanctorum cultus in univer
 Missis præstitus, velut diluvio
 Quæ verò doctrinæ ritusque
 stendenda est.

tem est, dupliciter dici posse,
 cio honorari sanctos. Primò,
 re disertè significo, utpote cum
 tur; *communicantes & memori*
sa semper Virginis Maria, omni
orum meritis precibusq; concedas,
muniamur auxilio Cujus ge
 ssim occurrunt & à nobis, ubi
 de adducentur. Deinde cum
 od in honorem ipsorum cedat,
 licet. Ceu cum precantur in
 enensis: *ascendant ad te, Do*
ennitate afferimus, preces & bo
ns odore. Hostiam salutarem
 Christi sacrificium vocat, quod
 inæ fragrantius in naribus Di
 n reddi asseverat, quam si nu
 m honoris species est, sangvi
 vine, meritumq; Divinum me
 ntum, sed Divinum ab huma
 DEoque per id gratum reddi.
 specie loquamur, quæ sanctis
 ine honoris aut reverentiæ aut
 vene-